

društvo za sonaraven razvoj
Association for Sustainable Development

Dobre zgodbe vetrne energije v Evropski uniji

Medtem ko so sončne elektrarne v Sloveniji v naglem porastu in je potencial voda skoraj v celoti izkoriščen, pa se pri vetrni energiji srečujemo z velikimi izzivi. Težave se pojavljajo pri načinu umeščanja vetrnih elektrarn v prostor, zaradi česar pogosto prihaja do močnega nasprotovanja lokalnih skupnosti. Ti izzivi niso specifični za Slovenijo – z njimi se soočajo tudi druge države, regije in skupnosti. V Evropski uniji obstaja že veliko dobrih praks in pionirskih projektov, ki kažejo na pomen ustreznega dialoga med različnimi akterji, participativnih procesov in finančne udeležbe prebivalcev pri uvajanju vetrne energije. Na izkušnjah teh uspešnih zgodb lahko gradimo vsi in naredimo korak naprej k trajnostnemu in pravičnemu razvoju vetrne energije, tudi v Sloveniji.

Energetska zadruga Ecopower in mesto Eeklo (Belgija): moč sodelovanja med lokalno oblastjo in energetsko zadrugo¹

Začetki vetrne energije v mestu Eeklo v Flandriji (Belgija) segajo v leto 2000, ko je mesto objavilo javni poziv za gradnjo prvih dveh vetrnih elektrarn. Na razpisu je zmagala energetska zadruga Ecopower, ki je takrat štela le 50 članov, a je omogočala udeležbo prebivalcev v projektu. Zadruga Ecopower je bila ustanovljena leta 1992 s cilji investirati v projekte obnovljive energije, zagotavljati svojim članom elektriko iz obnovljivih virov ter spodbujati varčno rabo energije. Z zakupom deleža lahko vsi državljani postanejo člani zadruga in s tem solastniki vetrnic. Vsak član ima en glas v skupščini članov. Večina dobička je investiranega v nove projekte obnovljive energije.

Sodelovanje z mestom Eeklo je pionirski projekt, ki ne priča le o pomenu **finančne udeležbe državljanov pri vetrnih projektih**, temveč tudi o **potencialu sodelovanja med zadrugami in lokalnimi oblastmi**. Zadruga in mesto sta namreč solastnika vetrnih elektrarn v Eeklu, pri čemer zadruga zagotavlja tehnično znanje ter skrbi za neposredno vključevanje državljanov in ranljivih skupin.

Danes ima zadruga Ecopower približno 60.000 članov, z obnovljivo energijo, tudi s pomočjo 23 vetrnic, pa napaja več kot 50.000 domov. Sodelovanje med zadrugo in mestom Eeklo se je razširilo tudi na področje ogrevanja, in sicer s projektom izgradnje sistema daljinskega ogrevanja iz 100% obnovljivih virov energije in solastništvom državljanov.

¹ European Environmental Bureau (2023) Factsheet: Renewables Best Practices: solutions for nature-positive, community-led renewable energy in Europe. Dostopno na: <https://eeb.org/wp-content/uploads/2023/05/RES-Best-Practices-factsheet-5.0.pdf>.

Spletna stran <https://www.ecopower.be>.

REScoop (2020) Community Energy: A practical guide to reclaiming power. Dostopno na: <https://www.rescoop.eu/toolbox/community-energy-a-practical-guide-to-reclaiming-power>.

Vetrna elektrarna Vojtěchov (Češka): pomen pravočasnega dialoga investitorja z lokalno skupnostjo in občino²

Prebivalci občine Vojtěchov, ki leži v regiji Pardubice na Češkem (med Prago in Brnom), do nedavnega niso imeli izkušenj z vetrno energijo. Leta 2023 je investitor *NOHO* še pred začetkom formalnih procesov pridobivanja dovoljenj za postavitev petih vetrnic izvedel metodičen proces vključevanja in dialoga z lokalnimi prebivalci. Za zasnovo participatornega procesa in moderiranja srečanj z lokalnimi prebivalci je investitor najel socialno podjetje Participation Factory, ki se zavzema za spodbujanje participacije v različnih upravljavskih in odločevalskih procesih. Da bi bolje spoznali odnos prebivalcev do vetrne energije in ugotovili, kaj so njihove skrbi in želje glede projekta ter katere informacije potrebujejo za odločanje, so pri podjetju izvedli raziskavo in serijo srečanj z lokalnimi prebivalci. Proces v občini Vojtěchov se je zaključil z neformalnim referendumom, na katerem so prebivalci izrazili visoko podporo vetrnemu projektu. Primer kaže na potencial in **pomen pravočasnega vključevanja lokalnih skupnosti in dialoga z njimi**, ki presega zgolj formalne obveze investitorjev v procesih pridobivanja dovoljenj. Investitor *NOHO* je bil tudi eden izmed prvih investitorjev na Češkem, ki je občini in prebivalcem ponudil možnost solastništva vetrne elektrarne in ustanovitve energetske skupnosti. Investitor je z istim partnerjem (Participation Factory) sodeloval tudi pri vetrnem projektu v drugi občini (Anenská studánka).

2 Participation factory (2024) Participation and Renewable Energy Sources: The Case of Wind Power. Dostopno na: <https://participationfactory.com/en/participation-and-renewable-energy-sources-the-case-of-wind-power>.

Participation factory (2024) Engagement of local citizens is key: Interview with the project manager of the Hlinecko Local Action Group, Lukáš Černík. Dostopno na: <https://participationfactory.com/en/engagement-of-local-citizens-is-key-interview-with-the-project-manager-of-the-hlinecko-local-action-group-lukas-cernik>.

Zvezna dežela Gradiščanska (Avstrija): strateško prostorsko načrtovanje vetrne energije na zaščitених območjih³

Zvezna dežela Gradiščanska (Burgenland) na vzhodu Avstrije, katere tretjino ozemlja predstavljajo zavarovana območja, ima več kot dvajsetletne izkušnje s prostorskim načrtovanjem vetrne energije. Leta 2002 so sprejeli regionalni načrt za vetrno energijo, leta 2011 pa regijski okvir za razvoj vetrne energije. Slednji je predstavljal prvi jasen in trden pravni okvir v državi za postavljanje vetrnih elektrarn. V postopku **določanja primernih območij** za vetrno energijo so bila najprej določena območja izključitve (zavarovana območja), preostala območja pa so bila pregledana glede na vpliv vetrne energije na ekosisteme in naselja oz. prebivalce. Postopek prostorskega načrtovanja temelji na participatornem procesu, ki **vklučuje investitorje, občine ter okoljske oz. naravovarstvene organizacije**. Za projekte, manjše od 30 MW, velja poenostavljen postopek presoje vplivov na okolje.

Pristop zvezne dežele Gradiščanska k razvoju vetrne energije temelji na vključujočem, zanesljivem in predvidljivem postopku prostorskega načrtovanja. S takšnim pristopom so v deželi uspeli skrajšati povprečen postopek pridobivanja dovoljenj na manj kot 7 mesecev in okrepiti sodelovanje lokalnih prebivalcev in naravovarstvenih organizacij. Dosegli so izjemen razvoj vetrne energije, s katero pokrijejo kar 140 % potreb po električni energiji, v več kot 30 projektih oz. postopkih pa je bil vložen le en pravni ugovor.

3 European Environmental Bureau (2023) Factsheet: Renewables Best Practices: solutions for nature-positive, community-led renewable energy in Europe. Dostopno na: <https://eeb.org/wp-content/uploads/2023/05/RES-Best-Practices-factsheet-5.0.pdf>.

Ökobüro (2023) ÖKOBÜRO study shows: Efficient environmental procedures are possible with early planning and participation. Dostopno na: <https://www.oekobuero.at/de/news/2023/06/english-summary-Juni-23>.

Wind Europe (2017) The Role of Wind Energy in Wildlife Conservation. Dostopno na: <https://windeurope.org/wp-content/uploads/files/policy/topics/sustainability/WindEurope-Paper-on-the-role-of-wind-energy-in-wildlife-conservation.pdf>.

Viure de l'aire (Katalonija, Španija): množično državljansko financiranje ljudi za prvi skupnostni vetrni projekt v Španiji⁴

Leta 2009, ob 25. obletnici priključitve prve moderne vetrnice v Kataloniji, je lokalna podružnica evropskega združenja za obnovljive energije Eurosolar v občini Pujalt zagnala pionirsko iniciativo *Viure de l'aire*. Cilj iniciative je bil **zgolj s prispevki zainteresiranih, brez kakršnekoli subvencije**, postaviti vetrnico, ki bo v **skupnem lastništvu državljanov**. V ta namen je bilo ustanovljeno manjše zasebno podjetje Eolpop, ki je bilo odgovorno tako za promocijo kot za izvedbo projekta – od izbora lokacije in modela vetrnice do pridobitve vseh dovoljenj in ureditev postopkov za skupno lastništvo vetrne turbine.

Skoraj desetletje kasneje, leta 2017, je bila v tem ruralnem delu Katalonije postavljena prva skupnostna vetrnica v Španiji. Projekt je podprlo 615 lastnikov – posameznikov, lokalnih podjetij, organizacij in občina Pujalt – ki so po modelu množičnega financiranja v projekt vložili več kot 2,8 milijona evrov. Vetrnica ima nazivno moč 2,34 MW in v povprečju obratuje več kot 2.400 ur na leto. Proizvedena energija pokriva potrebe približno 2.000 gospodinjstev, pri tem pa na letni ravni prihrani 5.000–6.000 ton CO₂.

Proizvedena električna energija se ne deli med lastniki, temveč je prodana v električno omrežje in ustvarja dohodek, ki pokriva investicijo, stroške elektrike udeleženi in vzdrževanja ter ustvari celo majhen dobiček. Prihodki od prodaje se udeležencem vračajo sorazmerno z velikostjo njihove (začetne) naložbe.

O postavitvi skupnostne vetrnice v občini Pujalt, ki je edini tovrstni projekt v Južni Evropi, je bil posnet tudi dokumentarni film, ki je dostopen na spletni strani <https://youtu.be/X2OZVJLQNpA>.

4 Spletna stran <https://www.viuredelaire.cat>.

RTV (2024) Reportaža: Skupnostne vetrnice v Barceloni. Dostopno na: <https://365.rtvsl.si/arhiv/globus/175039882>.

Energy community platform. Viure de l'aire. Dostopno na: <https://energycommunityplatform.eu/communities/viure-de-laire>.

Greenpeace Slovenija (2024) Po stopinjah katalonske energetske neodvisnosti. Dostopno na: <https://www.greenpeace.org/slovenia/blog/50706/po-stopinjah-katalonske-energetske-neodvisnosti>.

Zadružni vetrni park Zeewolde (Nizozemska): največji skupnostni projekt vetrne energije na svetu⁵

Vetrni park Zeewolde je **največji vetrni projekt na svetu, ki je v celoti v lasti skupnosti**: sestavlja ga 83 vetrnih turbin z inštalirano močjo 320 MW, ki so v lasti lokalnih prebivalcev in kmetov. Vetrnice proizvedejo toliko električne energije, kot je poraba približno 300.000 gospodinjstev. Z obratovanjem vetrnega parka je letno prihranjenih 500.000 izpustov CO₂. Zeewolde je projekt obnavljanja kapacitet, ki je potekal med letoma 2019 in 2022 in v okviru katerega je bilo obstoječih 220 vetrnih elektrarn na lokaciji zamenjanih s 83 novejšimi, večjimi in zmogljivejšimi turbinami. Projekt se je začel kot civilna iniciativa. **Pobudniki vetrne elektrarne so bili tamkajšnji prebivalci in lastniki zemljišč, večinoma kmetje.** Vsak od lokalnih prebivalcev je lahko postal imetnik certifikata v vetrni elektrarni, pri čemer imajo vsi imetniki enake pravice. Na koncu je približno 300 ljudi z območja projekta zbralo potrebna finančna sredstva za razvojno fazo, s čimer so postali imetniki certifikata. To predstavlja več kot 90 % vseh prebivalcev na območju vetrnega parka.

Več primerov dobrih praks na področju vetrne energije je na voljo:

- na spletni strani projekta [WinWind – Best practice cases](#);
- v publikaciji [Renewables Best Practices: Solutions for nature-positive](#),
- [community-led renewable energy in Europe](#) (Evropski okoljski urad 2023).

5

Spletna stran Windpark Zeewolde: <https://windparkzeewolde.nl>.

NS Energy: Zeewolde Onshore Wind Farm (3.5. 2022). Dostopno na: <https://www.nsenenergybusiness.com/projects/zeewolde-onshore-wind-farm>.

